

SLOVENIJA.

List 50.

V petik 22. Rožniga cveta

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajtuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Povabilo na naročbo Slovenije.

S tekočim mescom se doverši naročilo na prvo polovico letašnje Slovenije, za to se vljudno povabijo vsi dozdani gg. prijemniki našiga časopisa, kakor tudi drugi prijatli politiskiga razvitja Slovincov, ki bi pristopiti mislili, naj svojo naročbo ob času, narpozneje do konca tega mesca, pri založniku in razpošiljarcu napovedati blagovolijo.

Polletno plačilo za Slovenijo, če se po pošti dobiva, znese 4 gold., za ene kvatre 2 gold. Ako se pa iz založnice v Ljubljani jemlje, se plača za pol leta 3 gold. in pol, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajta še 15 kr.

Vsaka cesarska pošta prejema naročilo in denar, in ako se na pismu zaznamva, de so naročivni dnarji (Pränumerationsgelder) v njemu, tudi nič poštnine odrajtati ni treba.

Od svetne vlade rimskiga papeža.

(Konec.)

Blizala se je doba, ko je imela glava cerkve priti do temena svoje samostalnosti — vterjene na svetni vladi v dedšini sv. Petra.

Ta prigodba izvira iz sosedne Francie. Papež Štefan III. je tam osebno iskal pomoči proti Longobardam. V ti deželi — čudni in redki primer v zgodovini — so gospodovali zaporedama eden za drugim trije izvrstni vladarji: Karel Veliki; pred njim oče in ded, enako izvrstna. Karel V. je doveršil slavo in svobodo papežstva s tem, de mu je predobljeno deželo daroval, kot večno dedšino sv. Petra. Zdaj je bil vversten papež v častni red evropskih vladarjev, on je bil, kar je biti imel, gospod okrajne dosti velike, de bi bil samostojen, dosti male, de bi se ga ne imeli kaj bati ostali vladarji.

Ali čudna osoda! ravno to, kar je imelo biti poročstvo njegove svobode, je postalo kmalo njeni grob! Iz lenske sostave (Feudal-System) se je zgodilo, de so rimski cesarji, ostali nemški vladarji, deržaje se za varhe celiga kerstjanskiga sveta in iz gospodarljiviga napuha si volili, kakor se jim je zljubilo, škofo, jim dajali palco in persten (znamaje duhovske moči) in ki so jim mogli prisegati lensko prisego, s katero so se zavezovali kot sužni z dušo, telesam in premoženjem! — Iz tega so vstali grozni neredi in grehi. Simonia (kupovanje duhovskih uradov) je vladalo takrat povsod; škofoje so bili hlapci vlad, dobroživci, ne pastirji ljudstva! Nemški cesarji si niso hotli drugači misliti Rima in dedšine sv. Petra, kakor veliko svoje leno (Lehen) in odtod so se lastili pravice, poterjevati svojovoljno namestnike Kristove!

Takrat je živil svetu neznan mih Benediktinar v nekim Francozkim samostanu, reklo se mu je Hildebrand. Ta viditi Tuskiga škofa, de gre v Rim, zadobit tam papežstvo, samo od cesarja podano, mu je šel nasproti in je zaupil: Kako? narprostiši žena izmed ljudstva si zamore izbrati ženina po volji svojji, cerkev pa se ima s tem zahvaliti, kar ji vsili svetna vlada? — In šel je z njim v Rim, in se je za to potegnil, de je redno od duhovenstva in ljudstva, po starim obredu izvoljen bil. — In nedolgo po tem je nastopil Hildebrand sam, kot Gregor VII. sveti stol. V njegovi duši je dozrel velik namen, osvoboditi cerkev! — Previdil je ta bistri duh, de lenska prisega ne more veljati, ne politiško ne cerkveno; politiško ne, ker ako se zaveže nižji višjemu, mora todi višji nižjemu zavezan

biti, če ne zamore eden družiga izdati; cerkveno toliko manj, ker ne morem Boga za pričo poklicati, de bodem izdajavec cerkve in hlapec vlade. To je izpeljal Gregor; vmerel je v izgnanstvu, ker je ljubil pravičnost — ali kmalo je oblažila svoboda cerkev, ki je bila naloga njegoviga življenja in uzrok njegove smerti.

Kmalo so oznanile križanske vojske zmago papežstva, in ono je tudi zaslužilo to slavo, ker je bilo uzda tronov in tiranov, varstvo narodov, — pribežališe vsega, kar je zatirano bilo, središe nar daljšnih narodov in dežel. „Ko bi bil (pravi francozki pisatelj Chateaubriand) sodni stol vsred Evrope, kateri bi sodil narode, vojske in prekucije politiške brez skode kot žarke odvracoval; zares bi bil čislán ideal družbinskiga blagostanja in reda! — Papeži so bili blizo tega, izpeljati v djanju ta blagi sen (Traum)!“ — Tako sodi tudi Voltaire in Leibnic od papežstva!

Tode nevarno je — vzdigniti se na Tabor tolike slave — in bodi si tudi po stopinjah pravice in dobriga dela — sledivni pogled zavidljivih vladarjev ni dolgo tega prenesel, in adkodar je prišla slava svetiga stola, od onod je izviralo tudi njegovo ponižanje — iz Francozkiga.

Učenje in prigodbe, s kterimi se je spodkopovalo zaupanje narodov v očeta kerstjanstva, napolnujejo liste zgodovine poslednjih VI stoletij. Tukaj je samo kratka razštevá taistih mogoča, in sicer v XIV. stoletju: 70 letno vjetje papežev v francozki deželi (v Avinjonu) nasledik prevage dvora in francozkih kardinalov; v XV. stoletju: žalostna razpertija na zahodu, kadar so na enkrat trije papeži bili, in verno ljudstvo vedlo ni, kteriga bi imelo za praviga čislati; s tem je zaupanje v Rim opešalo, nikoli pa prepričanje, de je „središe edinstva“ potrebno; kot nasledik popačenosti duhovenstva in ljudstva se je rodilo v XVI. stoletju osodno delo protestantskih reformatorjev, s kterim se je znameniti kos evropskiga severa od rimskiga stola odtergal, kateri kos je pa zdaj sam v sebi na neštevilne sekte razveržen; v XVIII. na to Jansenisem na Francozkim, ki ni nigdar se očitno vzdignil zoper cerkev, marveč kot gad se skrival v njene njedra; v XIX. stoletju pak rationalisem, ki se je doveršil v novih 4 evangelistih z imeni: Strauss, Bauer Feuerbach, Cranes, kterih poglavitni nauk v tem obstoji: „Človek je postal Bog!“

Ko je pa glava perviga kralja padla na kervavim morisu na Francozkim, so se zavedli kralji, ki so nezabogé k svojim prestolam klicali — z vtajenim diham so gledali

nasledke učenja brezbožniga, in pameti neuzdane, zmotene, nepoznajoče nikakorsnih mej. Napoleon je z močjo orožja zadobil oblast čez razserjene misli, ali pozabljivši sam na svoj poklic, in na človeško nalogo, je igral s kronami kakor razdaja matka igrače med svoje otroke! — Tu se ve de ni mogel tudi papeža terpeti zraven sebe, kot svetskiga vladarja! Odidimo od teh spominkov, napuh je šel pred padam njegovim! škoda, de je mogla ta cveteča zvezda v valovih tihiga morja zatoniti!

Tode ne moremo molče preskočiti razgovora med tem izvrstnim vladarjem in starčkam duhovnim Emery, predpostavjenim samostana sv. Sulpickiga, vpričo škofov od Napoleona v Tuilerijah zbranih. „Ne tajim duhovske moči papeža, pravi Napoleon, zakaj prijel jo je od Krista, ali Kristus mu ni dal zraven tudi svetske, to ima od Karla V., jez pa, nastopnik Karla V. mu jo zopet odvzajem, ker je rabiti ne umé, in ona mu brani, svoj duhovski urad izpolnovati! Kaj menite od tega g. Emery?“ — „Zljubi se Vam mnogokrat, Sire, opreti se na Bossveta“ — odgovori neostrašeni duhoven — „storim taisto. Ta pa pravi: „Vemo, de imajo papeži rimski po enaki pravici, kakor kdo drugi na zemlji, premoženje, pravice in vlado. Vemo, de je to imetje, kolikor Bogu darovano tudi posvečeno in de nihče ne more brez krivice stegniti roke po njem. Apostolski prestol ima vlado nad Rimcam in Rimsko občino, de bi svobodno, varno in v pokoji zamogel izpolnovati svojo duhovsko moč. In to je sreča ne le za rimski prestol, ampak za celo cerkev, in želimo, de bi ta posvečena vlada v vsakterim oziru ostala varna in nedotaknjena!“

In s tim izrekam slavniga škofa Bossveta odgovorimo taistim, ki poprijemajo papežovo vlado rekoč: „Kraljestvo moje ni iz tega sveta“ — vender pa na tem in za ta svet! — Glava cerkve je ne potrebuje za se, in cerkev ni navezana na Rim, temuč na papežovo osebo, in ako bi on po morji, ali po pušavah bežal in ali kjer koli na zemlji postal, rečemo z s. Ambrožijem: „Kjer Peter, tam cerkev!“ — ostane vedno „škof rimski“, ali rekel bi: Rim ni več v Rimu, ampak tam, kjer sim jez. Ali mislimo, de bo, kar je z mučeništvam začela, tudi v Rimu gotoviši in varniši izpeljala glava cerkve, namreč spraviti v eni ovčak vse narode, k tim prepričanju, de ima vladati med kerstjanskimi narodi svoboda, enakost in bratinstvo sveto!

Vemo tudi to, de se more opravljati služba Božja v podzemeljskih skrilih katakomb, v senci gojzda; ali za to nismo enih misel s temi,

ki bi brez vsega čutleja za lepoto in umetnost hotli podreti lepe kerstjanske cerkve (veže), zlomiti posvečene posode, in rušiti svete altarje! —

„De se ne zedini to z duhovskim uradam?“ — Skušnja 14 stoletij uči, da ni treba zraven vladarskih skerbi zanemariti dolžnosti glavarja cerkveniga, in duhovskega urada: — kdor za poslavljene imena Leo I., Gregor Vel., Gregor VII., Innocenc III. in drugih množico ve — nam lahko priterdi in seobno je ime slavniga Pija IX. porok zato, da se glava cerkve ne vpira velenju sv. Duha. Sicer pa zamore v take stiske pri vladanju priti vsaki drugi vladar, in papež stoji ravno tako pod Kristovo postavo, kakor drugi vladar; zakaj Kristova vera ni blago, katero duhoven prodaja, temuč postava, ki njega, kakor drugiga kerstjana veže. (Iz Moravskih Novin.)

Novi slovenski besednik.

Z veseljem smo v Sloveniji brali, da se učeni možje v Ljubljani zdaj terdovoljno noviga slovenskiga jezika lotijo. To je prav. Murkotov besednik zares ne zadosti več sedajnim časam in okolščinam. Novo življenje je jelo, novi pred neznanji zapopadki (Begriffe) so na enkrat prišli na svetlo. Kako je nam si pomagati v ti stiski? Rabimo besede, kakor jih vsaktere v kovačiji svoje glave izkuje; in potem za dobro blago na prodaj ponudi. Po tem takim pride le zmešnjava med zapopadke, in vedno se moramo mi kot čoln na vodi sem pa tje med dvombami majati. Ozrmo se le nazaj, kako pot, ko de bi nas bila železnice moč naprej gnala, smo v enim samim leti pretekli? Noviga, sedajni dobi, sedajnimu napredovanju slovenskiga jezika permerjeniga besednika je nam silno treba. Izobraženje našiga jezika sicer rase ko mlada jela, in se nadjamo, da v desetih letih tudi ta novi besednik nam ne bo več vstregel, al neprecenljive zasluge zadobijo možje, ki nam novi izvir slovenskiga jezika odprejo.

Jez sim prepričan od terdne učenosti in bistriga razuma mož, ki to važno delo na-se vzamejo, in bi bilo smešno, ako bi jim jez hotel še le oči odpreti. Pa goreč za blagor naše občne reči se perderzmem jim v tem obziru željo izreči, ki je gotovo ne občuti le samo moje serce.

Smo se nadjali lansko leto, da se bodo meje posameznih avstrijskih dežela, kolikor bi bilo mogoče, po narodih odločile. Smo že vidli v duhu veliko, močno, cvetečo Slovenijo. Je bilo to le sladko sanjanje. Namesto nas spraviti v eno telo, nas zmiraj bolj drobijo, in vedno nove hribove med nas valijo, da na materjalno zjedinjenje ni več misliti. Ako pa bi bili tudi Štajerci, Korošci, Krajnci in Primorci udje eniga politiskiga telesa vendar zares bi nam ne bilo treba se hrepenčiti, in ošabno in samoradno se ozirati rekoč: Mi, en milijon Slovencev, smo gospodarji! kdo se bo z nami meril? Ojstro vleče od severja Frankobrodskaja sapa; proti zahodu nam ne bleši vedro obnebje, proti izhodu Madjar togoten divja. Kam se je nam obrniti? Le proti jugu nam sonce milej sije, tamkej je naš vup, tamkej nam cvete krasna prihodnost. Mi smo sicer ločeni tudi od jakih Jugoslavjanov, ločeni politisko in glede jezika; al vi verli možje, ki hočete nov besednik na svetlo dati, vi zamorete jez predreti, če ne clo podreti, ki nas loči.

Jezik narode veže. Namen, laško deželo v eno kraljestvo zjediniti, se opira na občni jezik Lahov. Nemška edinost ni prazna reč; desiravno med seboj v večnim prepiru in na toliko kosov razdeljeni, se vendar toliko sto let Nemci, ko stari Gerki, eden družiga derže, ker jih obseže neraztergljivo vezilo, vezilo občniga jezika. Kaj pomeni družiga lepa Arntova pesem: „Was ist des Deutschen Va-

terland?“ Se ne da iskoreniniti želja, se perdružiti temu, ki naš mili jezik govori.

Ako bi mi imeli Jugoslavjani edini jezik t. j. pismeni jezik, bi bli en narod, in scer krepek močen narod. Ako nočemo biti zadušeni, moramo podati roko Jugoslavjanam, mi moramo imeti z njimi enak jezik. Časopis „Slovenija“ se tudi v tem obziru slavno obnaša, da ne pozna različja med posamesnimi Slovenci, da pustivši vsakterimu njegovo izreko (Dialekt) ravno s tem vse v en jezik raztaplja. Vam, ki novi besednik zložite, tiče en korak naprej storiti, in nikar ne ostati, ako nočete še višej zid med nami in Jugoslavjani zozidati. Vi morate pri vašim deli serčno v zakladnico jugoslavjanskiga slovstva segniti, tam najdete zaklade, da bote obogateli. Ako pa hočete le po svoji hiši okolj iskati in trebiti, perzгите tudi luč, se bojim, da ne bote najšli zlata, saj ne čistiga zlata. Ne lomite si glave, odprite ilirske, serbske bukve, tu saplja čist duh slavjanski, tu bote najšli, česar še nimamo. Mi večidel predstavljamo kakor malo izurjen učenc prestavlja iz nemškiga v latinsko. Ne vstrašiti se tudi kake čistil slovenski besedi, kar je mogoče tudi hervaške al serbske izreke ko synonyma perstaviti. Kmalo bodo te domačo pravico (Bürgerrecht) dobile, mi bomo kmalo jugoslavjanski pisali misleč, da slovenski pišemo. Saj Slavjan se lahko jezike uči; in zares nam Primorcam je vse eno, če si moramo kako neznan besedo v glavo zabiti, vzamite jo al od Korošca, al od Štajerca al od Horvata. In tako tudi drugod.

Zložite tedaj bolj slavyanski ko slovenski besednik. Tako se bomo Jugoslavjanam bližali, in naj ostane enkrat med nami drugi Dante, kmalo bodo minule različne izreke, in se stopijo v en jugoslavjanski jezik. Jugoslavjani imajo scer že svoje slovstvo. Pa mi ga nimamo. Tudi pred Dante-tam je na Laškim slovel že marsikak pesmenik; Nemci so ponosni od nekdej na svoj „Niebelungen Lied.“ Al kdo piše več po teh starih predpodbah. Živi jezik je večni premembi podveržen. Slovenci! zdaj pride versta na nas, zdaj mora naš jezik iz svoje ničsetnosti preroben vstati. Slavjanski jug bodi naša podpora, in povsod naj se razlega: „Živi, živi jug slavjanski, bodi živ na veke!“

V Gorici 16. Rožniga cveta 1849. *

Opomba ministerstvu pravice.

Dunajske novine: die Presse, pišejo: Preljeli smo od častitiga moža naslednjo opombo:

Pri marsikteri napravi v življenju je kako? imenitniši kakor kaj? zlasti pa v opraviški in vladarski politiki. Na tem, kako de je kaka potrebna in koristna naprava vravnana in kako de se izpolnuje, leži cela njena moč.

Med napravami, ktere je sedanje ministerstvo ustanovilo, je centralna pisarnica za sostavljenje deržavnih postav v vseh deželnih jezikih naredba vse hvale vredna in v prid večine narodov in ravno zato tudi v prid avstrijskiga vladarstva. Bodi nam pripušeno, željo izreči, da bi se ta važni korak v izpeljanju enakopravnosti narodov — ktera edina zamore obstoj, velikost in znotrajni razevet svobodne Avstrije zagotoviti — z njegovo uravnavo za namen obrnil, ki je za Avstrio jako važen, in ki se doseči zamore, ako se delo koj prične.

V avstrijski rodovini ljudstev živi že zdaj večidel v narrodovitniših in zraven manj obljudenih deželah skorej polovica Slavjanov, kterih jezik se v bistvu razločiti da v tri poglavitne narečja a) v česko-slavjansko na Českim, Moravskim, Silezii in v gornjim Ogerskim, b) v polsko-rusinsko v Silezii, Galicii, Bukovini in v severoizhodnim Ogerskim, c) v slovensko-serbsko narečje na Goriškim, Krajnskim, v primorju,

Koroškim, Štajerskim, v zahodnim in južnim Ogerskim, na Hervaškim, v Slavonii, Dalmacii in vojaški meji.

Če prav je vsako izmed teh glavnih narečij (Dialekte) olikano in znamenito pismenstvo ima, kolikor je to pri dozdajnih žalostnih okoljšinah za Slavjane mogoče bilo, vendar se v vsakim teh narečij več ali manj terdna juridiško-politiška terminologija pogreša; česko in polsko narečje imata še nar večji zaklade za postavodajske izreke. Kdor le nekoliko pozna enakost slavjanskih narečij v koreninah in v zlaganju in njih izobražljivost, temu koj na misel pride; da bi še mogoče bilo z vravnanim skupnim prizadetjem spisateljev saj enako terminologijo za učenosti in znanstva v vseh teh narečjih napraviti, kar bi se pa kmalo pričeti imelo, da se narečja v tem preveč ne razidejo.

Opomnimo vladarstvo zavoljo njegove dolžnosti, vse poskusiti, s čimur je ložeje vladati, na to, da bi se ta namen narložeje z primerno napravo te centralne pisarnice (Centralbureau) doseči dal, kar bi bilo za postavodajo in za vladanje od 18 milijonov deržavljanov zlo koristno.

Cela vravnava naj bi v tem obstala, da bi prestavljavci, kteri bi mogli izvrstni pravniki in jezikoslovci biti, pod vodstvom kakiga slavniga slavista (p. Šafarika, Čelakovskiga) kolegialno nove izreke delali; gledati se ve bi se moglo na razumljivost in kolikor je mogoče tudi na posebnosti vsakiga narečja.

Pri umnim vodstvu in z osnovo tehniškiga besednika bi se koj, tega smo prepričani, avstrijsko-slavjanske narečja v eno vkupno pravniško-politiško terminologijo zediniti dale; naj se torej vlada in omikano občinstvo tega poprime. Do zdaj navadnimu natoletvanju vsakiga prizadetja Slavjanov pogledamo mirno in odkrito v oči, ako le ono naš odkriti pogled preterpeti zamore. Ako ima svobodna, edina Avstrija biti in obstati, morajo v nji tudi Slavjani svobodni in v prizadetju, jeziku in šegah edini biti, in kar nobeni manjšini narodov ne škodje, večini in celi deržavi pa korist prinese, to je zapoved za vsako vladarstvo. B—r.

— Na to je prijela „Presse“ iz visokih rok naslednje:

Neimenovaniga pisavca tega sostavka zamoremo zagotoviti, da ima ministerstvo pravice, ki centralno pisarnico deržavniga zakonika neposredno vodi, važnost te naloge nepremakljivo pred očmi in da je po tem samo iz narave te reči neogibljivo potrebo spoznalo, edinost v opraviški terminologii sorodnih slavjanskih narečij zadobiti, da se kake pomote ne pripetijo iz tega, ker se bodo v vseh slavjanskih narečjih postave izvirno dajale.

Zatorej so bile že, pred ko je uni sostavek v „Presse“ na svetlo prišel, od ministerstva pravice priprave storjene, da se besednik juridiško-politiške terminologije v vseh slavjanskih narečjih sostavi, po kteri se bodo vse nove in starejši postave natfsnile. —

Ako ministerstvo pravice to izpelje, mu v ti reči zadovoljni rečemo serčno: Živilo!

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

Ljubljana 20. t. m. Od g. generalmajor Standeiskiga iz Tersta je na našiga g. deželniga glavarja prišlo danas naslednje daljnopisno oznanilo: Jakin (Ankona) se je po hudim bombardiranju 18. t. m. zvečer vdal, in 19. so posedli naši vojaki mesto in terdnjave.

Ljubljana 20. t. m. Od g. ministra vojništva na našiga deželniga glavarja je prišlo danas naslednje

daljnopisno oznanilo:

Glavna armada c. ruskiga marsala kneza

Paskieviča je v 4 oddelkih čez gore 18. zvečer v Bartfeld (v Karpatih) prispela. —

x—y. Gosp. H. C. razodene v 289. listu Lloyda svoj terdni sklep, od interesov svojiga naroda in svoje dežele nič več iz Ljubljane ne pisati. — Živio!

* Kakor v druge dežele je prišla unidan tudi v Ljubljano od ministerstva iz Dunaja osnova prihodne deželne (Landesverfassung) ustave naše kronske dežele, de nej jo deželni poglavar z mnogimi možmi presodi in prevdari, in potem z vsimi popravami ali preuredbami na miniserstvo nazaj pošlje, de se bo po presoji nasvetovanih preuredb berž vpeljala. Krajnska dežela, Goriška knežija s Gradiško in Istrijo so po ti osnovi združene v eno kronsko deželo, ki imajo skupej svoj deželni zbor v Ljubljani, h katerimu ima iz vseh deželá v vsim skupej 60 poslancev priti; 20 poslancev pošljejo mesta in imenitniši tergi, 20 poslancev deželne soseske, 20 pa tisti, ki nar več davka plačujejo. Deželni zbor ima navadno mesca listopada biti, in k večim 6 tednov terpeti. De so te dežele v eno kronsko deželo združene, bo mende za vse te dežele prav, ker, kolikor veči je kronska dežela, toliko imenitniši je; toliko boljši se razdele stroški deželni, in Slovencam na Istrijskim in Goriškim bo tudi ljubo, de bojo z 400,000 Slovenci na Krajnskim združeni; Laham se pa tudi ne bo nobena krivica zgodila. Ker bo mende ta ilirska kronska dežela v tri velike kresije razdeljena: v krajnsko, istrijsko in goriško kresijo, ne bo nobena dežela drugi podveržena, ampak vsaka bo svoje reči po svojih potrebah oskerbovala. (Novice.)

* Miniserstvo pravice je razglasilo: podstavne v o dila nove uravnave sodništva. Tudi prineso Dunajske novice predlog ministra pravice zastran sostavljenja tistih postav, ktere bo nova vravnava sodnij tirjala, in predlog ministra znotrajnih oprav, de bi se v celim cesarstvu posebna, iz pešcov in konjikov obstoječa straža za varnost (žendarmerija) vstanovila; znesla bi v celim cesarstvu 13 regimentov (po 1000 mož eden). Za izgled te varstvine straže bi se dozrajna žendarmerija v Lombardii vzela. —

Avstrijski škofje, ki so na Dunaji zbrani, so pretečeno nedeljo zahvalno mašo v stolni cerkvi sv. Štefana imeli; njih sklepi še niso znani, nekej bi se pa znalo kmalo zvediti, vsaj dva pastirska lista, eden na duhovšino, drugi na kersansko ljudstvo v Avstrii bi utegnili biti skorej natisnjena. Kar bodo pa na Papeža poslali in ministerstvu podali, to bo pred ko ne še nekej časa na skrivnim ostalo: to že viši razumnost veleva.

(Zgod. Danica.)

Celovec 14. Junija 1849. Kupčovanje s slavyanskimi knjigami se oživlja! „V novinaricu primaju se, na jemstvo podpisanoga, na prodaju knjige svakoga roda pod obćnim knjižarskim procentom. U Beogradu 19. Maja 1849. Miloš Popović, urednik i izdavatelj srbski novina.“ V Beogradu se knjigokupci gibljejo; ja ne bojo drugi Slavjani zadostali? Brati! že je prišla ura, da od spanja ustane-mo! Pa že se mi zdi, da so vse naše besede ino prošnje glas vpijočega v puščavi. Ravno sedaj, ko to pišem, prileti k meni na nos na vrat neki posel enega tukajšnega knjigokupca, ino lepo prosi, da mu dati blagovoljim če zamorem, dva natasa „Majerjovih pravil;“ da jih hitro pošle v Marbor, ker je ondašnji knjigokupec od tih pravil nekaj slavnega zvoniti slišal ino po tem si jih naročil. V Mariboru še le po enim letu zvoniti slišijo od bukev, ki so v Ljubljani v zalogu!!! Teško pričakujemo zvediti, kateri knjigokupec se bo najpervi ganil. Že poprej ga pozdravimo: „Živio verli Slovenci!“ — A. E.

Tmin 15. Junija 1849. Prebivavci Tminskih planin ino krasnih njih dolin niso nikakor puntarji, kakor so jih dozdej neki

furlani imenovali, ampak mirni, zastopni, vboglivi ljudje enaki vsem družim Slovencam; — spoštovanje njih cesarskih in duhovnih služabnikov, ino lepi red, kateriga povsod razodevajo, poterdijo prej imenovane čednosti Tmincov. Od tacih ljudi bi se za prid našiga cesarstva veliko koristniga upati smelo, ako bi se njih v ustavi zagotovljene pravice bolj spoštovali. Še pretečeno nedelo se je množica tukejšne narodne straže prostovoljno ponudila se z begunam laške armade meriti, ino v temu namenu vse blizo ino deleč čez Sočo razpete moste obsesti, kar jim je od njih zapovednika tistikrat ino kesnejši tudi dovoljeno bilo. Vender se tako pridni ino zvesti derzavljani še zmiram pritožvati morajo, de se jim od prisvetlīga cesarja podarovane tolikokrat poterdjene iz enakopravnosti izvirajoče pravice krati hoče. Unidan je deželno poglavarstvo nekaj iztiskov novih srejskih postav v nemškimu ino laškimu jeziku natisnjene tukejšni kantonski praviči poslalo, veči del županov, katerim so izročeni bili, so se razžaljeni pritoževali, de tako važnih postav v neznanim jeziku pisanih ne čitati ne razumeti ne morejo; drugi pa še jih prijeti hotli niso, rekoč: Kaj nas vikši gospodje za Nemce alj za Lahe deržati mislijo? alj so se tak malo zemljopisa vadili, de še zdej slovenskiga sveta ne poznajo!

Tako ino še drugač se ljudje od tega nevredniga zaničvanja slovenskiga jezika pogovarjajo. Žalibog! koljkokrat bodemo še zatajeni za svojo zvestobo; kdaj bode naš narod tisto dosegel, kar drugi že davno imajo, alj ne bode nikolj en konc naših pravičnih pritožb?

Sledeča prigodba Ti bo, dragi prijatelj! dovolj očitala, de se tukejšni Slovenci v iskrenosti za izobraževanje svojga naroda utrudli niso; o priložnosti prošnih dni so se Tminski možaki prepričali, de učenci pri procesji nemške pesmi vekajo, berž so se za svoj narod vneti očetje k gospodu učeníku podali, ino mu s zgubo svojga prijateljstva žugali, ako bi za naprej od nemških pesim ne odpustil; to je eno malo pomagalo, ino na dan svetiga telesa se je mladost prav lepo v zastopnim jeziku obnašala — pa gospodu učeníku ni hotlo v glavo iti, kako bi se mu moglo vsilit, de bi otroke nekaj učili, kar kmetje bolj kot on zastopijo; hitro zapove tedej otrokam drugi dan v cerkvi nemške pesmi spevat. — Še enim objiskanju gospoda učeníka skuzi gori rečene možake ino prizadetju znaniga Slovenca gospoda duhovna Pencina smo hvalo dolžni, de se zdej tudi v veži božji Vsígamogočni v razumljivim jeziku hvali.

Né le samo po glasu, ampak tudi po peresih se ptički poznajo — kaj bi si pač tisti gospodje mislili, kateri nas neutrudljivo v Nemce alj pa v Lahe preobernit hočejo, ako bi se k nam pomudili, kaj bi pač rekli, ako bi že od dalječ rudečo, modro ino belo bandero zagledali, katera visoko čez Tmin vihlaje, Slovence vabi ino kraj jim kaže, v katerim se pod vsred vasi rastijočo lipo nar lepši pesmi v milim našim glasu razlegajo. — Po stari navadi se namreč tukej ob nedeljih po sveti maši mnogo ljudi od blizi ino od dalječ, vsaciga spola, ino vsake starosti pod lipo v kup snide ino čez njih opravila pogovarja ino posvetva; tukejšne za Slovenšino vnete deklice pri ti priložnosti svoje vnajne prijatelce k sebi povabijo ino jih v novih slovenskih ino ilirskih pesmicah vadijo. — To je gotovo balzam za rane, ki nam jih nemškutarji v družih krajih sekajo. Zdej prašam: kdo bi se pri takih okolstvah prederznil, nas še zdej za Nemce alj pa Lahe deržati! — č.

Hervaška in slavonska dežela.

Zagreb. S prihodnim mescom počnejo Novine herv. slav. dalm, izhajati z naslovom: Narodne Novine vsaki dan zunej nedelje (plača se za pol leta 5 gold. 10 kr.). Danica ilirska neha za zdaj, dokler se mir-

niši časi ne vernejo. Vredništvo prevzame zopet založnik sam Dr. Ljudevit Gaj. —

Serbska vojvodina.

— Vrednika novin: Vestnika in Napredka sta bila zaperta in nju novine prepovedane. —

V Titelu 12. t. m. Naši so Madjare strašno nabili in potokli, de so se morali v Petrovaradin potegniti, kamor se tudi mnogo voz sabo vzeli. Naši so Novi Sad zadobili, in Bruckšane do Donave osvojili, most razvalili. N. Sad je dosti preterpel, ali Majur ves spaljen. Gramont, čigar brigada je v Novi Sad šla, je judam (čifutam) v tistim mestu 100,000 gold. v dvajsetih plačati naložil. (Vestnik.)

Austrijska dežela.

Svitli cesar je v dopisu na ministra Kordona na znanje dal, de se je v dokaz priznanja velikih zaslug topništva (arteljerie) obrista in imetnika perviga topniškiga regimenta izvolil. Ker ta dopis od nikogar protipodpisan (kontrasigniran) ni, želi „Presse“, de bi ministerstvo na znanje dalo, zakaj se ustavne forme ne izpolnujejo.

Svitli Cesar je knezu Varšavskimu, grofu Paskieviču Erivanskimu velki križ reda sv. Štefana v diamantih s prijaznim pismam vred poslal.

Galleia in Vladimiria.

Ruski car Nikolaj je 15. t. m. v Duklo prišel in je tam svojo armado pregledal. Car je prišel iz Krakova, kjer je bil samo eno uro postal in sicer na cestnim dvoru. —

Ogerska dežela.

Dunajske Novine dajo uradno na znanje: Madjarski vstajniki (Insurgenten) so 16. t. m. napadli čez in čez na našo v otoku Čalokezu in na dolnim Vagu postavljeno armado, so bili pa povsod jako od naših odbiti. —

Drugi dan (17. t. m.) je, kakor Dunajske časopisi povedo, brigada Reisaha pri Sardabelli husarje in honvede premagala. Sovražnik je zgubil 8 štukov in 1000 vjetih in je veliko mertvih na borišu pustil.

En oddelik ruske armade je čez Altendorf v Cipso prišel. —

Ptuje dežele.

Nemška. V bavarsko Pfalco so vender Prusi primarsirali in že Kaiserslautern in druge mesta posedli; provizorna vlada je kopita pobrala in pobegnila; tudi na Badenskim bode kmalo pravica oveljala; od Avstrijskih vojakov se nič ne ve, de bi tudi pri tem pomirenju pomagali.

Laška. Iz Rima se nič prav gotoviga ne ve. Generalmajor Standeiski je iz Tersta ministru vojništva naslednje daljnopisno oznanilo poslal:

Ravno je prišel stotnik Schwarz avstrijskiga bojniga morčarstva iz Jakina, in pove, de so 14. t. m. francozke ladje pred Jakinam 21krat vstrelile v znamenje zmage, rekoč, de se to godi zavoljo predobitve Rima. Francozi de so 2000 mož (mertvih in vjetih) zgubili. —

Francozka. Zatožba vlade od Ledru-Rollina v zboru ni oveljala, marveč je bila z veliko večino zoper samo 8 glasov odbita; tode stranka imenovana „gora“ ni glasovala. —

Za tega voljo je ta stranka 18. t. m. novi punt napraviti skušala; ali vlada s pomočjo večine narodniga zbora je puntarje prehitela, Pariz v obsedo djala, generala Cavaignac za civilniga in vojaškiga glavarja Parižkiga mesta postavila in več poslancev zapreti pustila. V Parizu je zdaj zopet mir, Poslanec Ledru-Rollin je pobegnil. —

Nepolitiški del.

Pridobitev

ilirskiga predstva

čas

L. Sept. Severa.

(Dalje.)

Bil je pa L. Sept. Sever po rodu Afrikanec iz Lepte. Od priprostiga očeta izrejen postane po svojih lastnih zaslugah pretor in se povzdigne do samiga konzulata, nar viksi službe v celi rimski državi. Po dokončanem pretoratu ga doleti vpravljanje Sirie in še drugih rimskih pokrajin, po zveršenem konzulatu pa odide kot konzularski namestnik v Ilirikum, de spijoče moči ondodniga naroda zdrami in popolno razvije. Bil je pa on eden izmed tistih velikoumov, ktere termasta sreča v dokaz svoje nestanovitnosti skoz veke le posamim svetu pokazuje, hraber, učen in priljuden, natančen in oster do samiga sebe liral je ravno to tudi od svojih podložnih, pri tim pa še silno bistroumen v svojih presojah in uren v ispeljanju svojih sklepov. Vunder ni mogel svojiga afrikanskiga roda zatajiti, ker je bil pohotnosti, sumljivosti, tegoti in zvijačam vdan in toliko lakomen, de se ni nobenih tudi nar bolj kervičnih sredstev ogibal, če se mu je kak dobiček kazal. Ni bilo po tim takim velike prizadetve treba, de so po telesni postavi prav čversti in veliki (γενναϊοτάτοι και μεγάλαι) in v bitvah urni in silno morivni (φρονικωτάτοι) sicer pa priprosti in v zvijačah preoglajeniga sveta neznajdeni Iliri (kakor jih Herodian *) imenuje) sklenili si Severa za cesarja vzeti.

Ko Sever zve voljo Ilirov, pokliče ilirsko vojsko in narod in še druge bližnje ljudstva na široko sabarsko **) poljano, si pridene Pertinakovo ime in stopivši na neki nalaš zato poviksan kraj jame Iliram tako govoriti:

„Svojo zvestobo in strah do bogov, pri kterih prisegujete in svojo čast do cesarjev, ktere spoštujete, ste s tim pokazali, de se na to serdite, kar so se rimski vojaki bolj iz bahanja kakor junaštva storiti prederznili. Tudi mene zdaj neka želja obhaja, desiravno se nisim nikolj poprej kej taciga nadjal, (zakaj znana vam je moja pokorsina do cesarjev) dokončati in izpolniti to, kar je tudi vam vseč, zatertiga rimskiga cesarstva ne prezirati. Od nekđaj dosih časov spodobno vladano je taisto veličastno slovelo, dokler ni do Komoda prišlo in če se je tudi od njega marsikaj zanemarilo, je vunder pod mrakam njegove blagorodnosti in očetoviga spomina skrito ostalo; in on je zaslužil pri svojih zmotah bolj pomilovan kakor sovražen biti, ker smo vedelj vse zgodbe ne njemu, ampak njegovim donesovavcam, nespodobnih del svetovavcam in pomagacem pripisovali. Potim se pa na častiljiviga starčika, čigar viteštva in dobrotljivosti spomin je našim sercam še zmira vtisnjen, vlada prestopi; ali oni se niso zderžali ter so taciga moža z ubojem odpravili. Tolikšno pozemeljsko in pomorsko oblast pa je kupil neki nesramnež in je kakor slišite od ljudstva čerten, vojsaki pa, ktere je prekanil, mu nič več ne verjamejo. Ako bi vas hotel z njimi le prizanesljivo primerjati, po številu vse skupej, po junaštvu pa in bojni urnosti vsačiga po samim premagate. Izučili ste se v vednih bojih z barbari (divjaki) vsaktere težave potov prenašati, mraz in vročino prezirati, zmerznjene reke prehajati in navadili iskopano ne pa isplano vodo piti in se na lovu uterjevati; sploh vi ste zadobili za junaštvo tako lepo podučenje, de se vam nobeden, ako bi tudi hotel, nemore vstavljati. Skusba vojakov je trud, nikakor pa mehko življenje; zatorej ne bodo uni pijanci in prevzetneži vašiga kričanja tim menj boja prenesli. Ako bi pa nekteri sirianske prigodbe v sum postavljali, se bi pač od ondodnih (vojakov) reči zamoglo, de jih je malo in imajo slabe nade, ker si niso upali svojih pokrajin prestopiti ali se prederznili svoj odhod v Rim poskušati, temuč mirno ondi postavljajo in vsakdanjo slast v dobiček svoje nikakor stanovitne vlade štejejo. Pravijo, de se Siriani, kteri prijetno in vkusno zabavljati znajo, posebno pa antiohijski prebivavci za Nigra potegujejo; drugi narodi in druge mesta pa, ker ne najdejo sposobniga vladarja v pomankanju

krepkiga in modriga poglavarstva mu pač pokorsino le hlinijo. Kadar pa oni zaslišijo ilirsko moč že nadvladovati (Ἰλλυριανῶν δύναμιν) in zvedo naše ime, ktero jim ni neznano, odkar smo ondodni bojni poglavar bili; le verjemite mi, ne bodo ne nas lenobe in plašljivosti dolžili, tudi se ne lotili se vaši verlosti in silovitosti v bojih vstavljati, ker so ne samo zastran telesne velikosti in prenašanja trudov, ampak tudi v boju na blizo od vas veliko slabjši. Hitimo tedej, de Rim obvladamo, tam je cesarsko domovanje (σοφία οἰκίαι) in tje pridši hočemo vse ostalo iz lahka poravnati, se zanašajoč na božje prerokovanja in nepremagljivost vašiga orožja in vaših teles.“

Ko Sever izgovori ga pozdravijo ilirski vojaki in narod Augusta (veličastniga) in Pertinaka in dajo veliko veselje in serčnost na znanje. Dan odhoda v Rim se oznani in hrana in voznja pripravi. Razdelivši Sever vojsko v dve polovici eno pusti kakor posadko v Iliriku, z drugo pa odrine prot Italii. Lepo je bilo viditi cesarja peš in gologlaviga na čelu svoje vojske hoditi, vse trude z njo deliti in poleg priprostiga vojsaka počivati brez razločka v jedi in pijači, kar ga Iliram toliko prikupi, de niso samo iz dolžnosti, ampak tudi z veseljem vse težave potov prenašali.

V nar veči naglici Panonio prehodivši se je jel Alpam približevati, ktere so se od Rodana do gore Albia raztezale in rajsko Italio od severnih ilirskih narodov delile. Te gorske višave z svojimi tokavami in široko razsopirjenim predgorjem zmagati ni bila rimskim vojvodom nobena majhna naloga. Kaka mala pest umetno razstavljenih vojakov bi mogla vojsko cele tedne zaderževati in jo še clo vničiti; ali naglost, s ktero Sever Alpe preide, odpravi vse take in enake zaderžke. Kakor z jasniga trešena je stala ilirska vojska na italjskih ravninah neprenehama se prot Rimu premikavajoč. Ta nenadnji prihod navda ondodne mesta s takim strahom, de so one zaporedama Severu vrata odpirale in ga ljubomirno sprejemale. Akvileja se mu vda in Ravena pride brez boja z bojnimi ladjami vred v njegove roke. Glas, de se je Sever z neštevilno vojsko v Italii prikazal, pripravil Juliana v velike stiske, ker se ni zamogel zanesti ne na rimsko ljudstvo, ktero ga je zaničevalo, ne na pridvorno vojsko, ktere se ni isplačal. Perva skerb mu je morala tedej biti, de se vojakam zadovoli; zato se od prijatlov dnarji na povsod vzamejo in deržavne in tempeljske blagajnice svojih zakladov obropajo. Ali prijemši ti svoje plačilo, so mislili, de dobe pač sebi izgovorjeni dolg, ne pa darilo (donativum), ktero so novoizvoljeni cesarji vojski dajali. Svet prijatlov, naj se v alpinske sotišja posadka dene, je bil prekasen, ker je že Sever v Italii stal in so nasprot poslano trume v Umbrii k njemu prestopile; vunder da povelje, naj se nasipi in prekopi okoli Rima delajo, novinci v orožju urijo in sloni, kteri so v Rimu zavolj zverinskih borb bili, vadijo ljudi in hišice nositi (mislil je z njimi Ilire v beg splasiti); ves Rim pa se spremeni v neizmerno kovačnico, ktera je orožje in kar je bilo za boj potrebno pripravljala.

Med tim se je Sever zmira bolj Rimu bližal. Na njegovo povelje se preobleče in vkrade več ilirskih junakov o mraku v Rim, kjer so se pod lažljivo obleko orožje skrivajoč šetali in jako Julianu zabavljali. Ko se ta nezaslišana prederznost izve, so se Rimljani se boječi Ilirov na videz Severove prijatle delali, Julian pa se je tako prestrašil, de si ni več upal cesarski dom zapustiti ter je po listih staresinstvo sklical in dal Severa cesarja in sovladarja imenovati, kteriga je nekoliko dni poprej deržavniga sovražnika razglasil bil.

Tuli Krispin, poglavar pridvorne vojske odide s tim častiljivim sporočilam v ilirski tabor, pa se ga ne znebi, ker je bil v Severovih šotorih od Ilirov na kosce razsekan. De se Julianova nesreča nadopolni, ga poslednjič zapuste še pridvorne straže, ktere so dosihmal njegova nar veči podpora bile, in govoričca je zmira veči prihajala, de bo ilirski Hanibal kmalo „ante portas“ (pred vratmi). V tej nevarnosti zbere konzul Sil. Mesala staresinstvo na posvetovanje. Vidivši staresinstvo Juliana sim tertje oklevati in po listih ponižno prositi, naj se mu dovoli prisego se cesarstva odreči, razglasi tisto Severa samoderžca, Juliana pa cesarstva lišeniga in ukaže ob enim tisučniku, de plašljiviga starca iz živih spravi. Pridši tisučnik najde Juliana samotniga in v solzah, medleti in svojo britko osodo objoko-

vati ter ga da umoriti (1. Mal. Serp. 293. p. J.).

Pervaki rimskiga staresinstva pa se spušte v ilirski tabor in prinesejo Severu odbito glavo njegoviga nasprotnika. Vesel svoje sreče misli Sever, kaj de bi z pridvorniki storil. Nekaj de bi svoje vojske brez potrebe ne zmanjšal, nekaj pa de bi maševanja željnim Iliram zadovolil, si zmisli neko zvijačo. Z obljubo dobriga plačila zapelje on pridvorne stotnike in tisučnike, de mu svoje podložne pridajo. Od svojih poglavarjev preslepljeni, de jih novi cesar spet v službo vzeti hoče, gredo ti v svoji nar lepši opravi brez orožja v tabor, de Severu čast in pokorsino skažejo. Ko so ondi zbrani stali in Severoviga ogovora pričakovali, se on povzdigne na leco, de bi jih nagovoril. Vsih oči so bile vanj vperte. Kar se v enim hipu zapazijo od ilirske vojske zajete, vidijo orožje nasprot stermeti in slišijo Severa z serditim in gromovitim glasam spregovoriti:

„De vas po pameti in moči vojske in množvu pomočnikov premagamo, v resnici vidite. Vjeli ste se iz lahka in brez boja ste bili zasačeni. Visi pa od mene z vami storiti, kar se mi bo poljubilo, in že ležite kakor žertve naše oblasti pred nami. Ako tedej isete za vaše prederznosti plačila, ni moč vašim delam primerjene kazni najti. Častitiga starčika in narboljšiga cesarja, kteriga bi imeli ohraniti in čuvati, ste ubili; rimsko vseskozi slavno cesarstvo, ktero so si naši spredniki ali po nepremagljivim junaštvu pridobili, ali pa po blagorodnosti nasledovali, ste kakor kako priprosto kincarijo nesramno in brezčastno za dnar prodali. Ali tudi uniga, kteriga ste si tako poglavarja izbrali, niste mogli varvati in obderžati, temuč ste ga nemoževno izdali. Ako bi vam kdo hotel zaslužno kazen odkazati, ste zavoljo tolikih hudobij in prederznosti tisučerne smerti vredni. Pa kaj de zaslužite prestati, vidite; jez vam pa hočem prizanesti in ne vas umoriti, in ne mislim vaših rok posnemati. Greh in krivica pa bi bilo, de bi vi še dalje cesarjem stražili, ki ste prisego brezbožno prelomili, svoje desnice z sorodno in cesarsko kervjo oskrunili in (s tim) zvestost in svetost straževanja izdali. Imejte tedej vaše življenja in telesa v dar naše ljudomilosti! Vojsakam pa, kteri so vas zajeli, zapovem vas razpasati in zleči, če nimate kake bojne oprave, in nage odpoditi; velim vam, kar je moč daleč od Rima iti. Zažugam, se zarotim in izrečem, de bo tisti, kteri se sto milj bliže Rima prikaže, to z glavo plačal.“

Izgovori; in zdajci planejo ilirski vojaki nanje, jim pobero z zlatam in srebram obkovanec meče, jih zlečejo vojaške obleke in odženejo tako izlečene (γυμνωθεὶς sc. in tuniciis) na razne kraje, posebno pa (tako se govori) v Epir, *) kjer njih mlajsi pomešani z staromacedonskim narodom dandanašenj razbojni narod Armancov sostavljajo.

(Dalje sledi.)

Knjiga splošnih deržavljanskih postav.

§. 458.

Če se najde, de vrednost zastave po zadolženju zastavnika, ali zavoljo kake pozneje razodete pomankljivosti reči, za plačilo dolga več ne zadosti; ima upnik pravico od zastavnika drugo primerno zastavo terjati.

§. 459.

Brez dovoljenja zastavnika ne sme upnik zastavljene stvari vživati; marveč jo mora skerbno hraniti, in, če se z njegovim zadolženjem zgubi, zato odgovoren biti. Ako se taista brez njegoviga zadolženja zgubi, ne zgubi on zastran tega svoje terjatve.

§. 460.

Ako je upnik zastavo dalje zastavil, je tudi za tako naključje odgovoren, po katerim bi zastava pri njemu ne bila v nič prišla ali se zhujsala.

§. 461.

Če zastavni upnik po pretoku odločeniga časa ni plačan; ima pravico, dražbo zastave pri sodnici terjati. Sodnica ima pri tem po predpisu sodniškiga reda ravnati.

*) V tim nas poterdí tudi sidanji armanski al skipetarski jezik, kteri je le nekaka zmes latinskih in gerskih besed z samostalno precej bogato podlago stare macedonsine.

*) Herod. Hist. L. II. 9. Ravno tako imenuje Dion Kasi Panonicane izmed vsih nar serčnejsi narod, kteri koli se znajde. L. XI. IX. 36.

***) Sabaria panonsko zdaj ogersko mesto Stein am Anger na štajerski meji.